

Õiguskantsler

Aare Siir
aare@cppo.eu

Teie 29.04.2025 nr

Meie 02.06.2025 nr 14-9/251012/2503934

Mootorsõidukimaksu seadus ja põhiseaduslikkuse järelevalve

Austatud Aare Siir

Soovisite selgitusi, kuidas on õiguskantsler tegelenud [mootorsõidukimaksu seaduses](#) ilmnenud probleemidega.

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 142 lõikes 1 on öeldud, et kui õiguskantsler leiab, et seadusandliku või täidesaatva riigivõimu või kohaliku omavalitsuse õigustloov akt on põhiseaduse või seadusega vastuolus, teeb ta akti vastuvõtnud organile ettepaneku viia see Põhiseadusega kooskõlla. Õiguskantsler tegi k.a 26. veebruaril Riigikogule [ettepaneku](#) viia nn automaksu seadus Põhiseadusega kooskõlla, sest seaduse kohaselt maksustatakse varamaksuga ka vara, mida omanikust mitteoleneval põhjusel enam pole. Riigikogu otsustas k.a 10. aprillil selle ettepaneku täita. Kui ettepaneku täitmiseks vajalike seadusmuudatuste vastuvõtmine peaks jääma venima, pöördub õiguskantsler Riigikohtusse.

Õiguskantsler juhtis nii enne seaduse vastuvõtmist kui selle järel ja ka Riigikogule esitatud ettepaneku lisas eraldi tähelepanu sellele, et lasterikastele peredele ja puuetega inimestele võib automaks üle jõu käia ja sundida neid neile hädavajalikust sõidukist loobuma. Õiguskantsler palus kaaluda vajalikke erandeid neile, kellel selline probleem tekib. Valitsuskoalitsioon on lubanud seesugused erandid ja leevendused ette näha. Leian, et see väärib tunnustust. Kui seaduse rakendamisel ilmnevad probleemid, tulebki need võimalikult kiiresti lahendada.

[Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse](#) § 6 lõike 1 kohaselt ei tohi õiguskantsler esitada Riigikohtule taotlust seaduseelnõu põhiseaduslikkuse järelevalveks. Õiguskantsler saab esitada taotluse siis, kui Vabariigi President on seaduse välja kuulutanud ja Riigikogu jätnud täitmata õiguskantsleri ettepaneku viia seadus Põhiseadusega kooskõlla.

Mootorsõidukimaksu üle on tõesti palju arutletud ning õiguskantsler on saanud selle kohta sadakond pöördumist, milles igaühes on olnud mitmeid küsimusi. Seega tuli ligi poole aasta vältel leida vastused sadadele küsimustele. Mõned neist on olnud lihtsad ja korduvad, kuid on ka selliseid avaldusi, mille lahendamine on nõudnud suurt tööd: oleme esitanud järelepärimisi ja analüüsinud ka liikluskindlustuse praktikat varastatud või hävinud autode eest kahju hüvitamisel jne.

Enne kui õiguskantsler otsustab Riigikogule ettepaneku esitada, teeb õiguskantsleri ametkond ära suure eeltöö, selleks et veenduda normi põhiseadusvastasuses. Riigikogu töö vaidlustamisse ei saa suhtuda pealiskaudselt, seega kontrollitakse ja analüüsitakse andmeid põhjalikult.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Olen nõus, et oleks olnud parem, kui põhiseaduslikkuse järelevalve oleks õnnestunud läbida enne mootorsõidukimaksu seaduse jõustumist ehk enne 01.01.2025. Seda võimalust arvestades seaduse väljakuulutamise ja jõustumise vahele jäänud aega paraku ei olnud. Võimaliku Riigikohtu otsuseni jõudmine võtab põhiseaduslikku järelevalve menetluses reeglina vähemalt pool aastat. Ka juhul, kui õiguskantsleril olnuks võimalik esitada ettepanek Riigikogule 2024. aasta lõpus, oleksime praegu samas olukorras: seadus oleks ikkagi jõustunud ning maksuteated oleks välja saadetud ja neid oleks pidanud täitma kõik, kes neid ise tähtaegselt halduskohtus ei vaidlustanud.

Viitasite õiguskantsleri [20.09.2024 seisukohale](#). Selles seisukohas on öeldud: „Praeguste andmete põhjal pole alust arvata, et mootorsõidukimaksu kehtestamisel pole arvestatud maksevõimelisust või et see maks on sedavõrd suur, et autoomanikud on sunnitud sõidukist loobuma. Mõistliku määraga varamaksud on põhiseaduse järgi lubatud. Varamaks ei tohiks osutuda konfiskatoorseks ehk sundida inimest autost, kodust vm talle olulisest varast loobuma. Kui mootorsõidukimaks osutub mõnel juhul siiski konfiskatoorseks, on maksumaksjal võimalik maksuteade kohtus vaidlustada ning paluda kohtul hinnata maksu põhiseaduspärasust konkreetse juhtumi põhjal. Seesuguseid juhtumeid ei ole õiguskantslerile praegu teada.“ Nõnda selgitasime ka avalikult, et üle jõu käivast automaksust on lootust pääseda vaid neil, kes maksuteate ise halduskohtus vaidlustavad. Üksnes niisugustel juhtudel päästab maksuteate aluseks oleva õigusnormi põhiseadusevastaseks tunnistamine maksu tasumisest. Halduse üksikakt jääb kehtima ka siis, kui selle aluseks olnud seaduse norm kaotab kehtivuse. Õigusteooria ja senine kohtupraktika näevad nõnda ette.

Eesti põhiseaduse järgi on õiguste kaitse mitmekihiline. See tähendab, et põhiseaduspärasust kontrollitakse mitme nurga alt ning see peaks tagama inimese õiguste parima kaitse. President teeb esmase kiirkontrolli vastuvõetud seaduse üle tervikuna, seejärel saab õiguskantsler reageerida ja vaidlustamiseks välja noppida probleemsed normid. Kui ilmnevad üksikjuhtumid, mis viitavad probleemile, siis on inimesel endal võimalik õigust nõuda kohtu kaudu – esitada tõendid, mis näitavad, et tema olukorras viib norm põhiseadusvastase tagajärjeni.

Õiguskantsleri ülesanne on analüüsida eeskätt vastu võetud ja kehtivaid õigustloovaid akte ning teha seda erapooletult ning asjatundlikult. Seda on ka parimate kavatsustega ja heas usus tehtud. Õiguskantslerile esitatud teavet kontrollitakse hoolikalt ning kui tuvastatakse põhiseadusvastane norm, siis teeb õiguskantsler ettepaneku vastuolu kõrvaldada ning vajadusel pöördub ka Riigikohtusse. Neil juhtudel, kui varem läbitöötatud seisukohtadest lähtudes on selge, et parlamendis arutusel olev lahendus on põhiseadusega ilmselt vastuolus, juhib õiguskantsler sellele tähelepanu esimesel võimalusel ja siis jääb eelnõu sel kujul reeglina ka vastu võtmata, sest tõenäoliselt oli tegemist inimliku eksitusega eelnõu koostamisel.

Ülevaate õiguskantsleri ettepanekutest ja taotlustest leiab õiguskantsleri veebilehelt (vt [Ettepanekud ja taotlused | Õiguskantsler](#)).

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Evelin Lopman 693 8431
Evelin.Lopman@oiguskantsler.ee